

ФРАЗЕОСЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ “ACTION” ЯК КОМПОНЕНТ ЦІННОСТІ ‘HEALTH’ У ФРАЗЕОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ходжаєва О. О.

аспірант кафедри іноземних мов професійного спілкування

Міжнародний гуманітарний університет

вул. Фонтанська дорога, 33, Одеса, Україна

orcid.org/0000-0002-3450-8924

khodzhayeva5555@gmail.com

Ключові слова: дія, діяльність, здоров'я, ідеографічний опис, тематичне поле, фразеологічна одиниця.

У статті виокремлено й описано фразеосемантичне поле “Action” (укр. «Діяльність») як обов'язковий компонент цінності ‘health’ (укр. ‘здоров'я’) у фразеології англійської мови. З метою досягнення мети реалізовано такі завдання: 1) здійснено поняттєвий опис ядра досліджуваного фразеосемантичного поля, лексеми «action» (укр. «діяльність») (шляхом обстеження авторитетних англійських тлумачних словників); 2) відібрано фразеологічні одиниці, що репрезентують досліджуване фразеосемантичне поле (а також подано їх контекстуальне вживання); 3) визначено ключові кваліфікаційні ознаки досліджуваного фразеосемантичного поля. Здоров'я позиціоновано як природну, неперехідну, абсолютну життєву цінність, що розташована на найвищому щаблі ієрархії цінностей поряд із красою, істиною, щастям тощо. В основі збереження, підтримки й досягнення цінності ‘health’ лежить здатність людини активно й цілеспрямовано діяти, вступати у продуктивні стосунки з іншими людьми та відносини із навколишнім матеріальним і нематеріальним світом. Діяльність визначається як процес виконання певної цілеспрямованої й чітко усвідомлюваної суб'єктом дії, зокрема фізичної. Вона можлива і забезпечується суб'єктом за умов наявності всіх необхідних для здорової людини умов: відсутність хвороби, нормальне функціонування організму, динамічна рівновага організму у системі «людина – довкілля»; духовний і соціальний добробут, здатність адаптуватися до умов існування, виконання основних соціальних функцій (спілкування, робота, освіта тощо). Основними параметрами діяльності людини є: процесуальність, динамічність, фізіологічна зумовленість і здатність до виконання. Ключовими кваліфікаційними ознаками дослідженого фразеосемантичного поля “Action” на матеріалі англійської фразеології визначено: репрезентацію здебільшого саме початку певної дії, процесу; практичну, емпіричну реалізацію і спрямованість діяльності; енергійність, наполегливість і жвавість у разі виконання тієї чи тієї діяльності.

THE PHRASEOSEMANTIC FIELD “ACTION” AS A COMPONENT OF THE VALUE ‘HEALTH’ IN THE PHRASEOLOGY OF THE ENGLISH LANGUAGE

Khodzhaieva O. O.

Postgraduate Student at the Department of Foreign Languages of Professional Communication

International Humanities University

Fontanska doroha str., 33, Odesa, Ukraine

orcid.org/0000-0002-3450-8924

khodzhayeva5555@gmail.com

Key words: *action, activity, health, ideographic description, thematic field, phraseological unit.*

The article singles out and describes the phraseosemantic field “Action” as a mandatory component of the value ‘health’ in the phraseology of the English language. In order to achieve the goal, the following tasks were implemented: 1) a conceptual description of the core of the researched phraseosemantic field, the lexeme “action” was carried out (by examining authoritative English explanatory dictionaries); 2) phraseological units representing the studied phraseosemantic field are selected (and their contextual use is also presented); 3) the key qualifying features of the researched phraseosemantic field are determined. Health is positioned as a natural, immutable, absolute vital value, which is located at the highest level of the value hierarchy, along with beauty, truth, happiness, etc. The basis of preserving, maintaining and achieving the value of ‘health’ is the ability of a person to act actively and purposefully, to enter into productive relations with other people and relations with the surrounding material and immaterial world. Action is defined as the process of performing a certain purposeful and clearly understood activity by the subject, in particular, a physical one. It is possible and provided by the subject, provided that all conditions necessary for a healthy person are present: absence of disease, normal functioning of the body, dynamic balance of the body in the system “human – environment”; spiritual and social well-being, ability to adapt to living conditions, performance of basic social functions (communication, work, education, etc.). The main parameters of human action are: procedurality, dynamism, physiological conditioning and ability to perform. The key qualifying features of the researched phraseosemantic field “Action” based on the material of English phraseology are defined as: representation of the very beginning of a certain action, process; practical, empirical implementation and focus of activity; energy, persistence and liveliness when performing this or that activity.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення релевантних способів репрезентації здоров’я і вироблення поглиблених уявлень про цінність ‘health’ (укр. ‘здоров’я’) у фразеології англійської мови.

Одним із найяскравіших проявів здоров’я є здатність суб’єкта до здійснення певних фізичних, розумових, психічних тощо дій, усвідомленої й цілеспрямованої діяльності. Концепт (і відповідно, цінність) *здоров’я* визначуваний у гуманітарних науках загалом і філологічних зокрема як складна багатокomпонентна структура: стан органів та систем, за якого вони виконують свої функції та забезпечують повноцінну діяльність організму; стан повного

емоційного, психічного, фізичного добробуту; стан організму, за якого всі системи організму у повному обсязі виконують свої функції, в тому числі психічну, імунну й фізичну, а також забезпечують соціальну інтегрованість індивіда; цілісний багатовимірний динамічний стан, що розвивається в процесі реалізації генетичного потенціалу в умовах конкретного соціального й екологічного середовища і дозволяє людині в різному ступені здійснювати її біологічні та соціальні функції; процес збереження і розвитку фізіологічних властивостей, психічних і соціальних потенцій; процес максимальної тривалості життя за оптимальної працездатності й соціальної активності [1, с. 55].

Кваліфікаційними (універсальними для мовних картин світу більшості носіїв природних мов) ознаками здоров'я постають: відсутність хвороби, нормальне функціонування організму, динамічна рівновага організму у системі «людина–довкілля»; духовний і соціальний добробут, здатність адаптуватися до умов існування, виконання основних соціальних функцій (спілкування, робота, освіта тощо). У системі цінностей здоров'я – природна, неперехідна, абсолютна життєва цінність, що міститься на верхньому щаблі ієрархії цінностей поряд із красою, істиною, щастям тощо [2, с. 76]. В основі збереження, підтримки й досягнення цієї цінності, на нашу думку, лежить здатність людини діяти активно й цілеспрямовано. Великий науковий інтерес при цьому викликають різноманітні процеси вербальної об'єктивації зазначеної цінності, зокрема, за допомогою фразеологічних одиниць.

Щоб виокремити й дослідити фразеосемантичне поле “Action” (укр. «Діяльність») як органічного й необхідного складника цінності ‘health’ (укр. ‘здоров'я’) у фразеології англійської мови, доцільним вважаємо використати метод тематичних полів. Тематичні поля розглядають у межах ідеографічної лінгвістики, що має на меті вивчення когнітивних структур і процесів, тобто картини світу у її внутрішній формі (свідомість носія мови) та у співвідносній із нею зовнішній формі (яку об'єктивують лексика, фразеологія й граматика певної мови). Лексикографічне втілення цього завдання пов'язане з опрацюванням різноманітних ідеографічних класифікацій і словників через тематичні та семантичні поля, що репрезентують погляд на картину світу «від мови», й асоціативних зв'язків і словників, які подають погляд на картину світу «від носія мови» [3, с. 85]. Ідеографічний опис відображає цілісний, глобальний образ світу, сформований унаслідок синтезу результатів пізнавальних та оцінних процесів, тобто картину світу, властиву певній мовній спільноті, або її частину [3, с. 87].

Отже, **мета статті** – виокремити й описати фразеосемантичне поле “Action” (укр. «Діяльність») як обов'язковий компонент цінності ‘health’ (укр. ‘здоров'я’) у фразеології англійської мови. З метою досягнення мети необхідно зреалізувати такі завдання: 1) здійснити поняттєвий опис ядра досліджуваного ФСП, лексеми “action” (укр. «діяльність») (шляхом обстеження авторитетних англійських тлумачних словників); 2) відібрати фразеологічні одиниці, що репрезентують досліджуване ФСП (+ подати їх контекстуальне вживання); 3) визначити ключові кваліфікаційні ознаки досліджуваного ФСП.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ядро фразеосемантичного поля “Action”

(укр. «Діяльність») формують такі ключові поняттєві ознаки й уявлення, як процесуальність, динамічність, фізіологічна зумовленість і здатність до дії: the process of doing something, especially when dealing with a problem or difficulty; something that you do; a physical movement (укр. процес виконання чогось, особливо з метою вирішення проблеми чи труднощів; щось, що ви робите; фізичний рух) [4]; doing something for a particular purpose; something that you do on a particular occasion (укр. робити щось із певною метою; те, що ви робите з певної нагоди) [5]; the process of doing something, especially in order to achieve a particular thing; something that someone does (укр. процес виконання чого-небудь, особливо для досягнення певної мети; щось, що хтось робить) [6]; the process of doing something, especially in order to stop a bad situation from developing or continuing; a movement that you make with your body (укр. процес виконання чогось, особливо для того, щоб зупинити розвиток або продовження поганої ситуації; рух, який ви робите своїм тілом) [7].

Фразеосемантичне поле “Action” (укр. «Діяльність») формують фразеологічні одиниці (стосуються одного й того самого кола уявлень, понять, подібних або протилежних за своїм значенням – у нашому випадку саме ті, що репрезентують діяльність або ж – набагато рідше – відсутність її), відібрані шляхом суцільного обстеження джерел фактичного фразеологічного матеріалу [8; 9]:

1) *start the ball rolling* ‘set an activity in motion; make a start’ (укр. ‘запустити діяльність; почати’):

I think it will be easier to become comfortable driving now that I've started the ball rolling with driving lessons.

I'll start the ball rolling with the icing while you mix the batter.

2) *get the bit between your teeth* ‘begin to tackle a problem or task in a determined or independent way’ (укр. ‘починати вирішувати проблему чи завдання рішуче або незалежно’):

Once Sophie gets the bit between her teeth, she's the best student in my class.

3) *at the coalface* ‘engaged in work at an active rather than a theoretical level in a particular field’ (укр. ‘бути зайнятим роботою на активному, а не на теоретичному рівні в певній галузі’):

These reports are just speculation – they didn't consult anyone actually at the coalface.

I earned my retirement after 30 years at the coalface.

4) *get cracking* ‘act quickly and energetically’ (укр. ‘діяти швидко й енергійно’):

Get cracking, or you'll be up all night working on your book report!

Let's get cracking – I don't want to spend all day cleaning out the garage.

5) *go for the doctor* ‘make an all-out effort’ (укр. ‘докладати всіх зусиль’):

*They are **going for the doctor** to win this game, but I will be very surprised if they beat the best team in the league.*

6) *get (or pull) your finger out* ‘cease prevaricating and start to act’ (укр. ‘припиняти ухилятися й починати діяти’):

*Come on, Tom, **pull your finger out** and start working on that report already!*

A: “Did you finish your paper?” B: “Yeah, I finally **pulled my finger out** and got it done.”

7) *keep your nose to the grindstone* ‘work hard and continuously’ (укр. ‘працювати наполегливо й постійно’):

*I’m so impressed by your grades, honey – you really **kept your nose to the grindstone** this year, and it paid off!*

*I’ve got to **keep my nose to the grindstone** if I’m going to get this promotion.*

8) *hammer and tongs* ‘with great energy and noise’ (укр. ‘з великою енергією та шумом’):

*What started as a minor disagreement has escalated into a heated argument, and the two have been going at it **hammer and tongs** ever since.*

*I need to go at this paper **hammer and tongs** if I want to keep my A in the class.*

9) *hit the ground running* ‘start something and proceed at a fast pace with enthusiasm’ (укр. ‘починати щось і продовжувати у швидкому темпі, з ентузіазмом’):

*I’m confident that our new CEO will just **hit the ground running** once she starts here.*

10) *hot to trot* ‘ready and eager to engage in an activity’ (укр. ‘готовий і охочий займатися діяльністю’):

*Let’s get going – the kids are **hot to trot**.*

11) *have many (or other) irons in the fire* ‘have many (or a range of) options or courses of action available or be involved in many activities or commitments at the same time’ (укр. ‘мати багато (або низку) варіантів чи курсів дій або брати участь у багатьох видах діяльності чи зобов’язань одночасно’):

*I **have many irons in the fire** at work right now and it’s going to be tricky to balance all of them over the next few weeks.*

A: “How’s the job search going?” B: “No interviews yet, but I **have many irons in the fire**.”

12) *rest on your laurels* ‘be so satisfied with what you have already done or achieved that you make no further effort’ (укр. ‘бути настільки задоволеним тим, що вже зроблено або досягнуто, що не докласти жодних зусиль’):

*I know your first novel was a smash success, but if you just **rest on your laurels**, you’re going to fade into obscurity.*

*The company has **rested on their laurels** from their device design for the past decade, and they’ve now been surpassed by smaller companies doing much more interesting and innovative stuff.*

13) *lead from the front* ‘take an active role in what you are urging and directing others to do’ (укр. ‘брати активну роль у тому, до чого ви закликаєте та спрямовуєте інших’):

*The country has such happy citizens because people in power **lead from the front** when they introduce new legislation, so everyone feels like they are on an equal playing field.*

*You really ought to **lead from the front** if you’re going to tell your employees not to incur excessive, unnecessary costs to the company.*

14) *put your money where your mouth is* ‘take action to support your statements or opinions’ (укр. ‘вживати заходів, щоб підтвердити свої заяви чи думки’):

*Fans who have been demanding a sequel for the last decade had better **put their money where their mouth is** and go buy a ticket!*

*He promised to lower taxes if he got elected. Now let’s see if he’ll **put his money where his mouth is**.*

15) *rest on your oars* ‘relax your efforts’ (укр. ‘послабити свої зусилля’):

*I know you’re happy to have won the election, but you can’t just **rest on your oars** – you need to start planning your first act as class president now.*

*After painting all morning, I had to **rest on my oars** for a bit before I moved on to the next room.*

16) *put (or set) your hand to the plough* ‘embark on a task’ (укр. ‘братися за завдання’):

*We’ve spent a long time planning our business model, and now it’s time to **put our hand to the plough**.*

*My father loves his work. Even after retiring, he still **puts his hand to the plough** with various projects.*

17) *take the plunge* ‘commit yourself to a course of action about which you are nervous’ (укр. ‘взяти на себе зобов’язання щодо курсу дій, через який ви нервуете’):

*I’d been putting it off for years, but I finally **took the plunge** and enrolled in a college course.*

*After spending 10 years as a junior partner, Karen is **taking the plunge** and starting her own law firm.*

18) *press the button* ‘initiate an action or train of events’ (укр. ‘ініціювати дію або ланцюг подій’):

*After debating it with myself for nearly a year, I decided to **press the button** and start my own company.*

19) *roll up your sleeves* ‘prepare to fight or work’ (укр. ‘готуватися до боротьби чи роботи’):

*Well, we have a long day ahead, so let’s **roll up our sleeves** and start!*

*I know you're disappointed, but you need to **roll up your sleeves** and redouble your efforts.*

20) *set the wheels in motion* 'do something to begin a process or put a plan into action' (укр. 'зробити щось, щоб розпочати процес або втілити план у життя'):

*The senator from New Hampshire **set the wheels in motion** for the legislation.*

*We've been planning the details for months, but it's ultimately up to the boss to **set the wheels in motion**.*

21) *shake a leg* 'make a start; rouse yourself' (укр. 'розпочати; активізувати себе'):

*Hey, kids, **shake a leg!** You're going to be late for school!*

*I want to get there before sundown, so let's **shake a leg**.*

22) *put your shoulder to the wheel* 'set to work vigorously' (укр. 'енергійно приступити до роботи'):

*After I was nearly expelled in my first year of college, I decided to stop fooling around, **put my shoulder to the wheel**, and get as much out of my degree as I could.*

*I know that the new deadline is tight, but if everyone **puts their shoulders to the wheel**, I know we can get it done in time!*

23) *get (or keep) the show on the road* 'start (or keep going) an enterprise or organization' (укр. 'розпочати (або продовжити) захід або організацію'):

*Sorry for the delay, folks. I think we're ready to **get the show on the road**.*

*It's about time they **got the show on the road!***

24) *watch someone's smoke* 'observe another person's activity' (укр. 'спостерігати за діяльністю іншої людини'):

*He told us to **watch his smoke** when he left to set up his own company.*

*Everyone is **watching their smoke** to see how they do in the competition.*

25) *stir your stumps* 'begin to move or act' (укр. 'почати рухатися або діяти'):

*You kids have been sitting around playing video games all day – it's time to get outside and **stir your stumps!***

***Stir your stumps!** We've got to move faster if we want to finish our run before sundown.*

26) *strike while the iron is hot* 'make use of an opportunity immediately' (укр. 'негайно скористатися можливістю'):

*This sounds like a pretty amazing deal they're offering. If I were you, I'd **strike while the iron is hot**.*

*I deliberated too long before accepting the job offer, and now they've given it to someone else. I should have **struck while the iron was hot**.*

27) *get weaving* 'set briskly to work; begin action' (укр. 'жваво взятися за роботу; почати дію'):

*Come on, let's **get weaving** – we've wasted enough time already.*

28) *no peace (or rest) for the wicked* 'someone's heavy workload or lack of tranquility is punishment for a sinful life' (укр. 'чись велике навантаження або відсутність спокою є покаранням за грішне життя'):

*He may have been acquitted of those crimes, but he will not go unpunished. There's **no peace for the wicked**.*

A: "You working late again, Stan?" B: "**No peace for the wicked.**"

*You know me, I can't sit still for too long. **No peace for the wicked, right?***

Висновки. Ключовими кваліфікаційними ознаками дослідженого фразеосемантичного поля "Action" (укр. «Діяльність») на матеріалі англійської фразеології постають: репрезентація здебільшого саме початку певної дії, процесу; практична, емпірична реалізація і спрямованість діяльності; енергійність, наполегливість і жвавість у разі виконанні тієї чи тієї діяльності. Можна констатувати, що описана за допомогою виокремлених фразеологічних одиниць діяльність властива саме здоровому суб'єкту – у фізіологічному, психічному та емоційному сенсах. У перспективі плановано дослідити дискурсивну, комунікаційно-ситуативну реалізацію виокремлених фразеологічних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вихрущ А., Руденко М. Концепт «здоров'я» в сучасній науці. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 29. Т. 1. С. 55–63.
2. Краснобаєва-Чорна Ж.В. Здоров'я як цінність у фраземіці: оцінно-емотивна специфіка. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2016. Zeszyt IV. S. 75–83.
3. Краснобаєва-Чорна Ж. Фраземіка та фраземографія в сучасній лінгвопарадигмі. 2018. 200 с.
4. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/action> (дата звернення: 30.04.2023).
5. Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/action> (дата звернення: 30.04.2023).
6. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/conflict> (дата звернення: 30.04.2023).
7. Macmillan Dictionary. URL: https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/action_1 (дата звернення: 30.04.2023).

8. Siefring J. The Oxford Dictionary of Idioms. 2004. 340 p.
9. The Free Dictionary's Idioms dictionary. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com/> (дата звернення: 30.04.2023).

REFERENCES

1. Vykrushch, A., Rudenko, M. (2020). Kontsept «zdorov'ya» v suchasniy nautsi [The concept of “health” in modern science]. *Current issues of humanitarian sciences*. Vol. 29. T. 1. P. 55–63.
2. Krasnobayeva-Chorna, Zh.V. (2016). Zdorov'ya yak tsinnist' u frazemitsi: otsinno-emotyvna spetsyfika [Health as a value in phrasemics: evaluative and emotional specificity]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. Vol. IV. P. 75–83.
3. Krasnobayeva-Chorna, Zh. (2018). Frazemika ta frazemohrafiya v suchasniy linhvoparadyhmi [Phrasemics and phraseography in the modern linguistic paradigm]. 200 p.
4. Cambridge Dictionary. Retrieved from: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/action> (Last accessed: 30.04.2023).
5. Collins English Dictionary. Retrieved from: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/action> (Last accessed: 30.04.2023).
6. Longman Dictionary of Contemporary English. Retrieved from: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/conflict> (Last accessed: 30.04.2023).
7. Macmillan Dictionary. Retrieved from: https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/action_1 (Last accessed: 30.04.2023).
8. Siefring, J. (2004) The Oxford Dictionary of Idioms. 340 p.
9. The Free Dictionary's Idioms dictionary. Retrieved from: <https://idioms.thefreedictionary.com/> (Last accessed: 30.04.2023).